

CENTRALNA BANKA
CRNE GORE

**GODIŠNJI
MAKROEKONOMSKI IZVJEŠTAJ
CENTRALNE BANKE CRNE GORE
2023. GODINA**

Podgorica, 2024. godine

IZDAVAČ	Centralna banka Crne Gore Bulevar Svetog Petra Cetinjskog br. 6 81000 Podgorica telefon +382 20/664-997, 664-269
INTERNET STRANICA	http://www.cbcg.me
SAVJET CENTRALNE BANKE	dr Irena Radović, guvernerka dr Nikola Fabris, viceguverner dr Zorica Kalezić, viceguvernerka dr Milorad Jovović Ruždija Tuzović
GRAFIČKA PRIPREMA	Nikola Nikolić Nikola Marđonović
LEKTURA	Jasna Rakočević
ŠTAMPA	„AP Print“ DOO Podgorica
TIRAŽ	70 primjeraka

Molimo korisnike ove publikacije da prilikom korišćenja podataka iz Izvještaja obavezno navedu izvor.

SPISAK UPOTRIJEBLJENIH SKRAĆENICA

AD	Akcionarsko društvo	EUROSTAT	Statistička služba Evropske unije
BDP	Bruto domaći proizvod	FED	Federalne rezerve
BiH	Bosna i Hercegovina	Fond PIO	Fond za penzijsko i invalidsko osiguranje Crne Gore
BPM6	Priručnik za platni bilans i međunarodnu investicionu poziciju, šesto izdanje	FZU	Fond zajedničkog ulaganja Crne Gore
CBCG	Centralna banka Crne Gore	GWh	<i>Gigawatt hour</i> (Gigavat sati)
CEFTA	<i>Central European Free Trade Agreement</i> (Sporazum o srednjoevropskoj zoni slobodne trgovine)	HAPOALIM	Jedna od najvećih banaka u Izraelu
CHF	Švajcarski franak	HE	Hidroelektrana
CKB	Crnogorska komercijalna banka	HG	Hotelska grupa
COVID-19	<i>CoronaVirus Disease-19</i> (Bolest izazvana koronavirusom)	HICP	<i>Harmonised index of consumer prices</i> (HIPC - Harmonizovani indeks potrošačkih cijena)
DAX	<i>Deutscher Aktienindex</i> (Akcijski indeks Frankfurtske berze)	HOV	Hartija od vrijednosti
DJIA	<i>Dow Jones Industrial Average</i> (Akcijski indeks Njujorške berze)	IBRD	<i>International bank for Reconstruction and Development</i> (Međunarodna banka za obnovu i razvoj)
€STR	<i>Euro Short-Term Rate</i> (Euro kratkoročna stopa)	IDA	<i>International Development Association</i> (Međunarodna organizacija za razvoj)
EBRD	<i>European Bank for Reconstruction and Development</i> (Evropska banka za obnovu i razvoj)	IFAD	<i>International Fund for Agricultural Development</i> (Međunarodni fond za razvoj poljoprivrede)
ECB	<i>European Central Bank</i> (Evropska centralna banka)	IMF	<i>International Monetary Fund</i> (Međunarodni monetarni fond)
EDC	<i>Export Development Canada</i>	IPARD II	<i>Instrument for Pre-Accession Assistance in Rural Development</i> (Program pomoći EU u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja)
EFTA	<i>European Free Trade Association</i> (Evropska asocijacija za slobodnu trgovinu)	IRF	Investiciono-razvojni fond Crne Gore
EIB	<i>European Investment Bank</i> (Evropska investiciona banka)	ITRS	<i>International Transactions Reporting System</i> (Međunarodni sistem plaćanja bilježenja transakcija)
EPCG	Elektroprivreda Crne Gore	KFW	<i>Kreditanstalt für Wiederaufbau</i> (Njemačka razvojna banka)
EU	<i>European Union</i> (Evropska unija)	LIBOR	<i>London interbank offered rate</i> (Londonska međubankarska stopa)
EU27	Evropska unija sa 27 zemalja članica	MEEP2	Projekat Međunarodne banke za obnovu i razvoj „Energetska efikasnost u Crnoj Gori“
EURIBOR	<i>Euro Interbank Offered Rate</i> (Eurska međubankarska stopa)		

MFI	Mikrokreditne finansijske institucije	pp	Procentni poen
MICE	<i>Meetings, Incentives, Conferences and Exhibitions</i> (sastanci, insentiv putovanja, konferencije/kongresi, događaji)	PPEKS	Prosječno ponderisana efektivna kamatna stopa
MIDAS2	Program grant podrške za institucionalni razvoj i jačanje poljoprivrede	PPNKS	Prosječno ponderisana nominalna kamatna stopa
MIP	Međunarodna investiciona pozicija	SAD	Sjedinjene Američke Države
MMF	Međunarodni monetarni fond	SDI	Strane direktne investicije
MONEX, MNSE10	Indeksi Montenegroberze	SDR	<i>Special drawing rights</i> (Specijalna prava vučenja)
MONSTAT	Uprava za statistiku Crne Gore	SMTK	Standardna međunarodna trgovinska klasifikacija
MSCI	<i>Morgan Stanley Capital Index</i> (Svjetski berzanski indeks)	SOFR	<i>Secured Overnight Financing Rate</i> (Stopa osiguranog prekonoćnog finansiranja)
MW	<i>Megawatt</i> (Megavat)	S&P	<i>Standard & Poor's</i>
NLB	Nova Ljubljanska banka	UN	Ujedinjene nacije
NOK	<i>Norwegian krone</i> (Norveška kruna)	UNWTO	<i>UN World tourism organization</i> (Svjetska turistička organizacija Ujedinjenih nacija)
NVO	Nevladina organizacija	USD	Američki dolar
OLS	<i>Ordinary least square</i> (Metoda najmanjih kvadrata)	VIF	<i>Variance Inflation Factor</i> (Faktor inflacije varijanse)
OPEC	<i>Organization of the Petroleum Exporting Countries</i> (Organizacija zemalja izvoznica nafte)	VIX	<i>Volatility Index</i> (Indeks volatilnosti)
PBG	<i>Policy-Based Guarantees</i> (Kreditne garancije za razvoj)	WEO	<i>World economic outlook</i> (Svjetski ekonomski izgledi)
Pg Promo	Projekat Njemačke razvojne banke „Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda“	ZZZCG	Zavod za zapošljavanje Crne Gore
PIO	Penzijsko i invalidsko osiguranje		

SADRŽAJ

MAKROEKONOMSKO OKRUŽENJE U CRNOJ GORI U 2023.	9
1. REALNI SEKTOR	13
1.1. Bruto domaći proizvod	15
1.2. Djelatnosti	20
1.3. Cijene	30
1.4. Tržište rada	34
2. MONETARNA KRETANJA	39
2.1. Najvažnija kretanja u bankarskom sektoru	41
2.2. Kamatne stope banaka	58
2.3. Mikrokreditne finansijske institucije	61
2.4. Faktoring društva	63
2.5. Društva za otkup potraživanja	63
2.6. Lizing društva	64
2.7. Investiciono-razvojni fond	65
3. EMISIJA DRŽAVNIH ZAPISA	67
4. TRŽIŠTE KAPITALA	71
5. FISKALNI SEKTOR	77
5.1. Javne finansije Crne Gore	80
5.2. Budžet Crne Gore	81
5.3. Lokalna samouprava	86
5.4. Državni fondovi	88
6. JAVNI DUG	91
6.1. Državni dug	94
6.2. Dug jedinica lokalne samouprave	99
6.3. Izdate državne garancije	99
6.4. Otplata duga	100
7. EKSTERNI SEKTOR	101
7.1. Platni bilans	103
7.2. Spoljni dug	116
7.3. Međunarodna investiciona pozicija	118
8. ANALIZA TRŽIŠTA NEKRETNINA	121
9. MEĐUNARODNA EKONOMIJA	127
9.1. Globalna ekonomska i finansijska kretanja	129
9.2. Eurozona	132
9.3. Region	134
10. NAJZNAČAJNIJI DOGAĐAJI	137
11. PRILOZI	143

PREGLED MAKROEKONOMSKIH POKAZATELJA

	2022.	2023.	%
REALNI SEKTOR			
BDP (u tekućim cijenama, u milionima eura) ¹	5.924,02	6.847,12	
Industrijska proizvodnja (u odnosu na isti period prethodne godine) ²	-3,3	6,4	
Proizvodnja šumskih sortimenata iz državnih šuma (u odnosu na isti period prethodne godine) ²	78,3	28,1	
Građevinarstvo (u odnosu na isti period prethodne godine-mjereno efektivnim časovima) ²	-2,9	-4,0	
Zaposlenost			
Broj zaposlenih (decembar)	227.151	246.449	
Broj nezaposlenih (decembar)	46.596	39.942	
Stopa inflacije			
Potrošačke cijene godišnja stopa (decembar)	17,2	4,3	
Prosječna zarada bez poreza i doprinosa (prosjeak za period) ²	712	792	11,24
MONETARNI SEKTOR (u milionima eura)³			
Ukupni depoziti	5.224,3	5.473,2	4,76
Depoziti nefinansijskog sektora	1.766,6	1.757,1	-0,54
Depoziti stanovništva	1.701,4	1.900,8	11,72
Depoziti opšteg nivoa države	309,1	398,0	28,77
Centralna vlada	198,9	246,8	24,06
Lokalna vlada	104,4	147,7	41,45
Fondovi socijalne sigurnosti	5,8	3,6	-38,20
Depoziti finansijskog sektora	57,7	44,6	-22,68
Depoziti nevladinim i drugim neprofitnim organizacijama	71,5	82,5	15,44
Depoziti nerezidentima	1.318,0	1.290,1	-2,12
Ukupni krediti	3.660,1	4.095,2	11,89
Kreditni nefinansijskom sektoru	1.261,6	1.310,6	3,89
Kreditni stanovništvu	1.555,1	1.689,9	8,67
Kreditni opštem nivou države	256,4	311,9	21,63
Centralna vlada	223,5	284,2	27,21
Lokalna vlada	32,9	27,6	-16,17
Fondovi socijalne sigurnosti	0,0	0,0	0,00
Kreditni finansijskom sektoru	22,2	43,3	95,59
Kreditni nevladinim i drugim neprofitnim organizacijama	12,4	7,0	-43,28
Kreditni nerezidentima	552,6	732,5	32,57
EMISIJA DRŽAVNIH ZAPISA			
Prosječna kamatna stopa na 91-dnevne državne zapise, poslednja		3,75%	
Prosječna kamatna stopa na 182-dnevne državne zapise, poslednja	3,97%	3,50%	
Prosječna kamatna stopa na 273-dnevne državne zapise, poslednja		4,00%	
TRŽIŠTE KAPITALA			
Promet na berzi (u milionima eura) ²			
Montenegro berza	78,2	12,3	
Berzanski indexi			
MNSE10	1.009,24	1.063,32	5,36
MONEX	14.141,35	15.583,13	10,20
FISKALNI SEKTOR (u milionima eura)			
Tekući prihodi ⁴	2.322,29	2.941,30	26,66
Izdaci ⁴	2.574,01	2.900,06	12,67
Suficit/deficit ⁴	-251,72	41,25	-116,39
Eksterni državni dug (u milionima eura) ⁵	3.557,56	3.517,29	-1,13
Unutrašnji državni dug (u milionima eura) ⁵	468,77	542,62	15,75
Dug lokalne samouprave (u milionima eura) ⁵	75,89	66,90	-11,85
EKSTERNI SEKTOR²			
Saldo tekućeg računa (u milionima eura) ²	-766,04	-791,26	
Trgovinski bilans	-2.670,10	-2.985,66	
Bilans usluga	1.317,48	1.687,67	
% pokriva trgovinskog deficita sa ostalim saldima	71,31	73,50	
Saldo tekućeg računa u % od BDP-a	-12,93	-11,56	

¹ Izvor: za 2022. godinu MONSTAT. Za 2023. preliminarni podaci MONSTAT-a na osnovu kvartalnih procjena BDP-a.

² Podaci za I-XII 2022. i I-XII 2023. godine.

³ Od juna 2018. godine podaci u okviru monetarne statistike sastavljaju se u skladu sa novom metodologijom (https://www.cbcg.me/slike_i_fajlovi/fajlovi/fajlovi_publikacije/statistika/metodologija_2018.pdf).

⁴ Tekući prihodi i izdaci budžeta, državnih fondova i lokalnih samouprava.

⁵ Shodno novom Zakonu o budžetu i fiskalnoj odgovornosti, koji je donijet u 2014, struktura javnog duga je promijenjena. Javni dug je definisan kao dug centralnog nivoa države (državni dug) i lokalnog nivoa (dug lokalne samouprave). Dug lokalnih samouprava isključen je iz strukture unutrašnjeg državnog duga, dok sa druge strane, unutrašnji dug je dodat iznos koji se odnosi na dug pravnim licima i privrednim društvima. U skladu sa novim Zakonom, u kvartalnim izvještajima prikazuje se državni dug, dok se u godišnjem izvještaju prikazuje javni dug.

MAKROEKONOMSKO OKRUŽENJE U CRNOJ GORI U 2023.

Tokom 2023. godine crnogorska ekonomija je zabilježila rast uprkos brojnim izazovima iz međunarodnog okruženja. Realni godišnji rast BDP-a procenjen je na 6,0%, što već treću godinu za redom predstavlja nivo rasta iznad dugoročnog prosjeka. Prema kvartalnim procjenama, zasnovanim na preliminarnim podacima MONSTAT-a, rast ekonomskih aktivnosti ostvaren je u sva četiri kvartala, u prvom 6,2%, u drugom 6,9%, u trećem 6,6% i u četvrtom 4,3%, u odnosu na isti kvartal prethodne godine. Ovom rastu najviše je doprinijelo povećanje privatne potrošnje, koja je u značajnoj mjeri rezultat priliva stranih državljana s privremenim boravkom u Crnoj Gori i uspješne turističke sezone, a takođe je zabilježen i oporavak investicija u osnovna sredstva. Statistički pokazatelji raspoloživi za 2023. godinu ukazuju na značajan rast dolazaka i noćenja turista, rast trgovine i većine vidova saobraćaja, kao i aktivnosti u šumarstvu, a zabilježen je i oporavak industrijske proizvodnje, pod uticajem značajnog povećanja proizvodnje električne energije. Pad ekonomske aktivnosti registrovan je u oblasti građevinarstva i u željezničkom i pomorskom prevozu roba, uglavnom kao posljedica smanjenja izvoza. Shodno zabilježenom porastu ekonomske aktivnosti evidentirano je i poboljšanje na tržištu rada, sa značajnim rastom broja zaposlenih i smanjenjem nezaposlenih.

Inflacija je u 2023. godini značajno smanjena nakon dvocifrenih stopa rasta u prethodnoj godini. Godišnja stopa inflacije, mjerena potrošačkim cijenama, u decembru 2023. godine iznosila je 4,3%, dok je prosječna stopa potrošačkih cijena u 2023. godini iznosila 8,6% (17,2% i 13,0% u decembru prethodne godine). Imajući u vidu eurizovanost, kao i visoku uvoznu zavisnost crnogorske ekonomije, usporavanje inflacije uglavnom je rezultat prenošenja uticaja restriktivne monetarne politike ECB-a, odnosno stabilizacije na međunarodnim tržištima berzanskih roba. Rast cijena ublažen je u izvjesnoj mjeri i administrativnim ograničavanjem trgovačkih marži, od strane Vlade, u okviru akcija „Stop inflaciji” i „Stop inflaciji 100+”.

U sektoru turizma zabilježen je rast aktivnosti, pa je Crnu Goru, prema preliminarim podacima MONSTAT-a, posjetilo 2,61 milion turista, koji su realizovali 16,39 miliona noćenja, što je više za 19,66%, odnosno 31,87% u poređenju s prethodnom godinom (godišnje stope rasta dolazaka, odnosno noćenja stranih turista iznosile su 20,17% i 32,96%). U poređenju sa pretkriznom 2019. godinom, broj dolazaka turista bio je neznatno manji, za 1,21%, ali je broj noćenja bio veći za 13,37%.

U saobraćaju je ostvaren godišnji rast većine vidova transporta, pri čemu je, prema preliminarim podacima MONSTAT-a, najveći relativni rast zabilježen u avio saobraćaju kod prevoza putnika i roba, za 30,6% odnosno 45,3%, dok je pad prevoza robe zabilježen u željezničkom saobraćaju (za

17,24%) i u pomorskom saobraćaju (za 17,72%). Godišnji rast ostvaren je i u šumarstvu, posmatrano na osnovu podataka o rastu proizvodnje šumskih sortimenata u državnim šumama, za 28,1%. Zahvaljujući povećanju tražnje, godišnji rast je ostvaren i u oblasti unutrašnje trgovine na malo, i to 7,7% izraženo u stalnim, odnosno 15,7% u tekućim cijenama.

Industrijska proizvodnja zabilježila je godišnji rast od 6,4%, najvećim dijelom usljed povećanja proizvodnje u sektoru snabdijevanje električnom energijom, gasom i parom od 26,2%, kao rezultat niske baze iz prethodne godine i veoma povoljnih hidroloških uslova tokom 2023. godine. Povećanje industrijske proizvodnje ostvareno je i u sektoru vađenje ruda i kamena, za 3,9%, dok je u sektoru prerađivačke industrije zabilježen pad od 6,1%. Pad je zabilježen i u sektoru građevinarstva, u kojem je, prema podacima MONSTAT-a, godišnje smanjenje vrijednosti izvršenih građevinskih radova iznosilo 7,89%, a pad efektivnih časova rada 4,05%.

U platnom bilansu Crne Gore deficit tekućeg računa iznosio je 791,26 miliona eura, što predstavlja rast od 3,29%, a rezultat je povećanja deficita na računu roba, usljed rasta domaće tražnje, kao i pada suficita na računima primarnih i sekundarnih dohodaka, što je posljedica povećanja rashoda od kamata i transfera. Deficit tekućeg računa ublažen je rekordnim suficitom na računu usluga. Kretanja na finansijskom računu karakteriše smanjenje neto priliva po osnovu stranih direktnih investicija, kao i veći neto odliv po osnovu portfolio investicija.

U 2023. godini spoljnotrgovinski deficit iznosio je 2.985,66 miliona eura i bio je veći za 11,82% u odnosu na prethodnu godinu, kao rezultat povećanja uvoza uz istovremeni pad izvoza roba. Ukupan izvoz roba iznosio je 715,92 miliona eura i bio je za 47,54 miliona ili 6,23% manji, uglavnom kao rezultat pada izvoza obojenih metala, usljed zatvaranja postrojenja za proizvodnju primarnog aluminijuma. Smanjenje izvoza aluminijuma dijelom je kompenzovano rekordnim izvozom električne energije od 206,91 milion eura. Uvoz roba iznosio 3.701,59 miliona eura i bio je za 268,02 miliona eura ili 7,81% veći na godišnjem nivou, što je najvećim dijelom rezultat rasta ekonomskih aktivnosti, odnosno tražnje, a zabilježeno je i povećanje vrijednosti uvoza drumskih vozila, kao i medicinskih i farmaceutskih proizvoda. S obzirom na to da je rast uvoza značajno kompenzovao pad izvoza, ukupna robna razmjena sa inostranstvom povećana je za 5,25% u odnosu na prethodnu godinu.

U posmatranom periodu na računu usluga zabilježen je suficit u iznosu od 1.687,67 miliona eura, što je za 370,20 miliona eura više nego u prethodnoj godini, a rezultat je rasta prihoda od turizma. Ukupni prihodi od usluga iznosili su 2.762,51 milion eura, što predstavlja rast od 20,67%, dok su rashodi iznosili 1.074,84 miliona eura i bili su veći za 10,59%. Procijenjeni prihodi od putovanja - turizma iznosili su 1.507,62 miliona eura, što je za 543 miliona eura više u odnosu na uporedni period (rast od 42,94%), odnosno 37,21% u odnosu na rekordnu 2019. godinu. Prihod od transportnih usluga, čiji se najveći dio odnosi na prenos električne energije, iznosio je 723,93 miliona eura i približno je na istom nivou kao i prethodne godine. Na računu primarnog i sekundarnog dohotka realizovan je suficit u iznosu od 68,40 miliona eura, odnosno 438,33 miliona eura, što je za 42,04%, odnosno za 6,45% manje u poređenju sa prethodnom godinom.

Neto priliv SDI iznosio je 433,61 milion eura što predstavlja pad od 44,60% u odnosu na prethodnu godinu. Ukupan priliv SDI iznosio je 862,34 miliona eura (pad od 25,12%) i rezultat je, najvećim dijelom, smanjenja priliva po osnovu interkompanijskog duga koji je iznosio 264,92 miliona eura, kao i vlasničkih ulaganja koja su iznosila 558,57 miliona eura (pad od 34,02%, odnosno 16,34%), a smanjen je (za 52,89%) i priliv po osnovu povlačenja ulaganja iz inostranstva koji je iznosio 38,85 miliona eura. U strukturi vlasničkih ulaganja, investicije u kompanije i banke iznosile su 95,26

miliona eura (pad od 56,58%), dok su ulaganja u nekretnine iznosila 463,31 milion eura (rast od 3,36%). Ukupan odliv SDI iznosio je 428,73 miliona eura, što je za 16,17% više u odnosu na prethodnu godinu.

Prema preliminarnim podacima, ukupan spoljni dug Crne Gore na kraju 2023. godine iznosio je 9.001,84 miliona eura što je za 379,58 miliona eura manje u odnosu na kraj prethodne godine, uglavnom kao rezultat smanjenja duga zabilježenog kod oba sektora, javnog i privatnog. Učešće ukupnog spoljnog duga u procijenjenom BDP-u iznosilo je 131,47%, što predstavlja godišnje smanjenje od 26,89 pp, više kao rezultat snažnog rasta BDP-a u 2023. godini, nego smanjenja ukupnog spoljnog duga (4,05%). U strukturi spoljnog duga Crne Gore 40,21% odnosilo se na dug javnog sektora, dok se 59,79% odnosilo na dug privatnog sektora.

Statistika tržišta rada takođe odražava snažan rast crnogorske ekonomije u 2023. godini. Prema podacima MONSTAT-a, broj zaposlenih u prosjeku je iznosio 244.484 i bio je veći za 9,27% u odnosu na prethodnu godinu. Najveći porast zaposlenosti ostvaren je u sektorima informisanje i komunikacije 31,07% i poslovanje sa nekretninama 29,70%, dok je najmanji rast zabilježen u sektoru državna uprava i odbrana, i obavezno socijalno osiguranje 0,69%. Na evidenciji Zavoda za zapošljavanje Crne Gore na kraju 2023. godine bilo je 40.961 nezaposlenih lica što je za 15,42% manje nego na kraju prethodne godine. Prema istom izvoru, registrovana stopa nezaposlenosti na kraju 2023. godine iznosila je 13,95% i manja je za 3,07 pp. Prema podacima MONSTAT-a, prosječna bruto zarada u Crnoj Gori u 2023. godini iznosila je 987 eura, dok je prosječna zarada bez poreza i doprinosa iznosila 792 eura (rast od 11,78%, odnosno 11,24% na godišnjem nivou).

Državni budžet u 2023. godini obilježilo je povećanje naplate budžetskih i javnih prihoda, ali i konsolidovanih rashoda budžeta i javne potrošnje u odnosu na prethodnu godinu, dok su, u poređenju sa planom budžeta, shodno rebalansu budžeta usvojenom u novembru te godine, prihodi zabilježili rast, a rashodi pad.

Rast naplate prihoda u odnosu na prethodnu godinu rezultat je rasta ekonomske aktivnosti, poboljšane poreske discipline, uspješne implementacije Zakona o reprogramu poreskog potraživanja, te poboljšanih poslovnih rezultata privrednih subjekata u prethodnoj godini, kao i primjene progresivne stope oporezivanja dobiti. Na povećanje naplate prihoda dodatno je uticalo i povećanja koeficijenta za zarade zaposlenih u javnom sektoru, kao i povećanja potrošačkih cijena, rasta potrošnje i uvoza, odnosno prekida hedžing aranžmana iz 2021. godine i prenosa sredstava naplaćenih od implementacije projekta „Ekonomsko državljanstvo“. Pozitivan uticaj na povećanje prihoda imao je i prestanak primjene Odluke o umanjenju iznosa akcize na promet bezolovnog benzina i gasnih ulja, zatim rast akciza na duvan i duvanske proizvode, kao i izvršene uplate sredstava od strane EU po osnovu direktne budžetske podrške za energetske efikasnost. Rast konsolidovanih rashoda budžeta i javne potrošnje na godišnjem nivou usloveli su povećani izdaci za bruto zarade i doprinose na teret poslodavca i transferi po osnovu prava iz oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja, kao i prava iz oblasti socijalne zaštite.

Polazeći od realizovanih prihoda i rashoda, ostvaren je gotovinski suficit budžeta u iznosu od 10,30 miliona eura, što čini 0,15% BDP-a, kao i gotovinski suficit javne potrošnje u iznosu od 41,25 miliona eura, što čini 0,60% BDP-a.

Prema preliminarnim podacima Ministarstva finansija, na kraju 2023. godine bruto javni dug iznosio je 4.126,81 milion eura ili 60,27% BDP-a i na godišnjem nivou manji je za 9,0 pp, što je prevashodno rezultat snažnog oporavka ekonomske aktivnosti. Od ukupnog iznosa bruto javnog

duga, na unutrašnji dug odnosilo se 542,62 miliona eura (7,92% BDP-a), a na spoljni dug 3.517,29 miliona eura (51,37% BDP-a), dok se na dug lokalnih samouprava odnosilo 66,90 miliona eura (0,98% BDP-a). Neto javni dug iznosio je 3.974,40 miliona eura, odnosno 58,04% BDP-a. I pored smanjenja, nivo državnog, ali i javnog duga, a naročito njihov spoljni segment još uvijek predstavlja jedan od najvećih izazova za buduću fiskalnu politiku.

Redovne i vanredne aktivnosti Centralne banke na očuvanju monetarne i finansijske stabilnosti, kao i povjerenja u bankarski sistem, uključujući i usklađivanje sa relevantnom regulativom EU, doprinijele su visokim pokazateljima likvidnosti i kapitalizovanosti, odnosno rastu depozita i kredita, koji su ostvarili istorijske maksimume. Centralna banka je ukinula mjere za ublažavanje negativnih uticaja pandemije COVID-19 i situacije u Ukrajini na finansijski sistem, koje je, u okviru svojih nadležnosti, donijela tokom 2022. godine, jer je praćenje efekata ovih mjera ukazalo je da kreditne institucije i njihovi klijenti nijesu u značajnoj mjeri koristili njihove benefite.

Tokom 2023. godine nastavljen je trend uvećanja bilansne sume banaka (godišnji rast od 5,15%), vođen rastom depozita (za 4,76%) i ukupnog kapitala (za 21,43%) na strani pasive, odnosno kredita (za 11,89%) i hartija od vrijednosti (za 42%) na strani aktive, a povećan je i agregatni koeficijent solventnosti bankarskog sistema koji je iznosio 20,03% (19,30% na kraju prethodne godine). Na kraju 2023. godine likvidna aktiva banaka iznosila je 1.597.51 milion eura, što predstavlja godišnji pad od 19,65%, dok su depoziti povećani za 4,76%, na nivo od 5.473,18 miliona eura. Ukupni krediti banaka iznosili su 4.095,21 milion eura, dok su nekvalitetni krediti iznosili 205,59 miliona eura, odnosno 5,02% ukupnih kredita (pad učešća od 0,69 pp na godišnjem nivou). Bankarski sektor ostvario je tokom 2023. godine pozitivan finansijski rezultat u iznosu od 145,97 miliona eura.

Trend rasta aktivnih kamatnih stopa, započet sredinom 2022. godine, nastavljen je i tokom 2023. godine, prevashodno kao rezultat kretanja na međunarodnim finansijskim tržištima. Prosječna ponderisana aktivna efektivna kamatna stopa na ukupne kredite porasla je na godišnjem nivou za 0,67 pp i iznosila je na kraju godine 6,59%, dok je prosječna ponderisana pasivna efektivna kamatna stopa zabilježila pad od 0,05 pp i iznosila je 0,21%.

Pružaoi drugih finansijskih usluga, čija regulacija i nadzor su u nadležnosti Centralne banke, na kraju 2023. godine pretežno bilježe povećanje bilansne sume i neto dobiti na godišnjem nivou. Na godišnjem nivou, bilansna suma MFI povećana je za 20,55%, na 90,13 miliona eura, a njihov finansijski rezultat za 13,25% (na 4,34 miliona eura), dok je bilansna suma Investiciono-razvojnog fonda smanjena za 1,81%, (na 433,71 milion eura), dok je njegov finansijski rezultat porastao 5,1 puta (sa 1,94 miliona eura na 9,90 miliona eura). Jedino poslujuće lizing društvo ostvarilo je rast bilansne sume za 25,74% (na 40,54 miliona) i ostvarilo je pozitivan finansijski rezultat u iznosu od 798.000 eura. Bilansna suma faktoring društava uvećana je za 3,55% (na 8,10 miliona eura), dok je bilansna suma društava za otkup potraživanja uvećana za 11,56% (na 8,28 miliona eura).